EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 2.12.2020
COM(2020) 710 final

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

Digitalisering av rättskipningen i Europeiska unionen
En verktygslåda med möjligheter

{SWD(2020) 540 final}

1. INLEDNING

Tillgång till rättslig prövning och underlättat samarbete mellan medlemsstaterna är bland de viktigaste målen för EU:s område med frihet, säkerhet och rättvisa, som anges i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt[1]. Genom artikel 47 i stadgan om de grundläggande rättigheterna garanteras rätten till effektivt rättsmedel och till opartisk domstol[2]. Att rättssystemen fungerar som de ska är också avgörande för den inre marknadens funktion och en förutsättning för ekonomisk tillväxt. Tillgången till rättslig prövning behöver vidmakthållas och hålla jämna steg med förändringarna, bl.a. den digitala omvandling som påverkar alla aspekter av våra liv.

Under det senaste årtiondet har kommissionen och medlemsstaterna konstaterat behovet av effektiva rättssystem och flera initiativ har satts igång med positiva resultat för digitaliseringen av rättskipningen. Mycket återstår dock att göra. Utöver de direkta hälsorelaterade och ekonomiska följderna har covid-19-krisen dessutom fört med sig åtskilliga andra utmaningar, även för rättssystemen i unionen och bortom EU:s omedelbara gränser.

Å ena sidan har covid-19-pandemin belyst EU:s behov av att påskynda nationella reformer som digitaliserar rättsinstitutionernas handläggning av mål, parternas och advokaternas utbyte av information och handlingar och en fortsatt enkel tillgång till rättslig prövning som omfattar alla[3]. Pandemin har alltså gett en extra skjuts åt medlemsstaternas arbete med att maximalt utnyttja informations- och kommunikationsteknikens (IKT) verktyg i sina rättssystem. Å andra sidan har de stora effekterna på de nationella rättssystemen också inverkat menligt på EU:s gränsöverskridande rättsliga samarbete, vilket i många fall lett till förseningar och skapat hinder både för enskildas och för företags tillgång till rättslig prövning[4].

Covid-19-krisen har sålunda framhävt behovet av att stärka rättsväsendets motståndskraft i hela EU. EU har också betonat vikten av att fortsätta samarbetet med sina internationella partner och främja bästa praxis även på detta politikområde. Det utgör en viktig del av ett samhälle som bygger på europeiska värderingar, och av en mer motståndskraftig ekonomi.

I sina politiska riktlinjer[5] aviserade Europeiska kommissionens ordförande sin avsikt att arbeta för ett ”ambitiösare” Europa genom att ta tillvara den digitala tidsålderns möjligheter, inom säkra och etiska gränser. I *Strategisk framsynsrapport 2020*[6] understryks vilken avgörande betydelse den digitala omvandlingen har för offentliga förvaltningar och

---

1 Artikel 67 i EUF-fördraget.

2 Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EUT C 326, 26.10.2012, s. 391).

3 Se *2020 års rapport om rättsstatsprincipen – Rättsstatssituationen i EU* (COM (2020) 580 final).

4 För att sammanställa en översikt över de utmaningar som de nationella rättssystemen har stått inför under covid-19-krisen har kommissionen samlat information om effekterna och de nationella åtgärderna, https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_the_covid19_virus_on_the_justice_field-37147-sv.do
Ingen medlemsstat har exempelvis i samband med den europeiska arresteringsordern generellt skjutit upp verkställigheten av överlämnandet, men i vissa fall hade det varit omöjligt att överföra den eftersökta personen till den utfärdande staten, främst på grund av reserestriktioner och inställda flyg. Huruvida en överföring varit genomförbar har bedömts från fall till fall. Överföringar landvägen (t.ex. mellan grannländer) har i allmänhet fortsatt att äga rum om gränserna inte varit stängda.

5 https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_sv.pdf

6 https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report_sv

rättssystem i hela EU. Övergången bör fungera för alla, sätta människorna i första rummet och öppna nya möjligheter för olika berörda parter. Den bör därför behandla ett brett spektrum av frågor.

Både Europeiska rådet[7] och Europaparlamentet[8] har konstaterat vilken central roll digitaliseringen spelar när det gäller att gå igång och modernisera EU:s ekonomi efter covid-19-krisen.

I strategin för säkerhetsunionen från juli 2020 tog kommissionen på sig uppgiften att vidta åtgärder som gör att polis och rättsväsende bättre kan anpassa sig till den nya tekniken, främst genom tillgång till nya verktyg, ny kompetens och nya utredningsmetoder[9].

Rådets slutsatser *Tillgång till rättslig prövning – att ta vara på de möjligheter som digitaliseringen erbjuder*[10] av den 13 oktober 2020 innehåller specifika förslag för en ömsesidig förstärkning av politiska åtgärder som rör faktisk tillgång till rättslig prövning och digitalisering.

Det är mot denna bakgrund viktigt att EU får upp digitaliseringen av rättskipningen i full fart. Mycket har redan gjorts, men betydande arbete återstår att göra både på nationell och på europeisk nivå för att ytterligare stärka rättssystemens motståndskraft och öka deras kapacitet att arbeta på nätet. Kommissionens erfarenheter av e-förvaltning är att den digitala omvandlingen är en aspekt av de strukturella reformerna av rättssystemen som torde återverka positivt på dem. Som en del av reformerna måste processerna i och utformningen av de system som stöder dem alltid vidareutvecklas med medborgarna och företagen i åtanke.

För att dra full nytta av den digitala tekniken i rättsliga förfaranden har föreliggande meddelande två syften: På nationell nivå syftar det till att ytterligare stötta medlemsstaterna att förändra sina nationella rättssystem i samklang med den digitala tidsåldern, genom att stärka samarbetet mellan olika nationella rättsliga myndigheter och utöka deras användning av digital teknik, till medborgarnas och företagens fromma. På EU-nivå syftar det till att ytterligare förbättra det gränsöverskridande rättsliga samarbetet mellan myndigheter. Med detta avses särskilt mer digitalisering av offentliga rättstjänster, utökad användning av säker och högkvalitativ teknik för distanskommunikation (videokonferenser), lättare sammankoppling av nationella databaser och register samt mer användning av säkra elektroniska överföringskanaler mellan myndigheter.

Föreliggande meddelande innehåller en ny strategi för digitaliseringen av rättskipningen som bygger på en ”verktygslåda” — en omfattande uppsättning rättsliga, finansiella och it-relaterade redskap som ska användas av de olika aktörerna i våra rättssystem allt efter behov.

Digitaliseringen av rättskipningen måste helt utformas och genomföras på ett sätt som respekterar de grundläggande rättigheterna, såsom de fastställs i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna[11]. Detta tillvägagångssätt skulle således de facto innebära

---

7 *A roadmap for recovery – towards a more resilient, sustainable and fair Europe*, godkänd den 23 april 2020.

8 Resolutionen av den 17 april 2020 om en samordnad EU-insats mot covid-19-pandemin och dess konsekvenser.

9 COM/2020/605 final.

10 EUT C 342I, 14.10.2020, s. 1.

11 T.ex. rätten till skydd av personuppgifter, till opartisk domstol och till rättvist rättsmedel, även för dem som saknar tillgång till digitala verktyg eller de färdigheter som krävs för att använda dem, och med beaktande av äldre personers och av missgynnade personers situation.

alla i EU till fullo kan använda sig av nya eller tillkommande digitala verktyg på det rättsliga området. Det är därför viktigt att också se till att personer med funktionsnedsättning och barn reellt har tillgång till rättslig prövning på samma villkor som andra[12]. Att säkerhetsaspekterna är centrala vid utformning och införande av digitala lösningar på rättsområdet är avgörande för att bredda användningen av dem och bygga upp medborgarnas förtroende. Genom att bygga ut tillgången till rättslig prövning kommer digitaliseringen dessutom även att bidra till att stärka rättsstatsprincipen i EU.

2. UTMANINGAR FÖR RÄTTSSYSTEMEN I DEN DIGITALA TIDSÅLDERN

Olika medlemsstater konfronteras med olika utmaningar och skillnader. Varje år sedan 2013 har kommissionen publicerat en resultattavla för rättskipningen i EU[13] som ger en ögonblicksbild av digitaliseringen av rättssystemen i medlemsstaterna, t.ex. i fråga om tillgång via nätet till domar eller elektronisk inlämning och uppföljning av ansökningar. I två nyligen genomförda studier analyseras användningen av innovativ teknik[14] och den särskilda frågan om digital straffrätt[15].

Kommissionen har gjort en ingående analys och lägger fram en kartläggning av digitaliseringen av rättskipningen i alla medlemsstater i det arbetsdokument[16] som åtföljer föreliggande meddelande. Analysen avslöjar skillnader i hur långt olika medlemsstaterna har kommit.

Till exempel:

- enskilda personer kan få tillgång till elektroniska filer som avser deras pågående ärenden i 10 medlemsstater i alla typer av civilrättsliga förfaranden,
- i straffrättsliga sammanhang kan brottsoffer få tillgång till elektroniska filer i sju medlemsstater och de tilltalade i nio.
- bevis kan uteslutande inlämnas till domstolen i digital form i alla typer av straffrättsliga förfaranden i 13 medlemsstater,
- inom civil- och handelsrätt är digitala bevis tillåtna i alla typer av förfaranden i 10 medlemsstater.

På det hela taget är situationen mycket varierande i de olika medlemsstaterna. Resultattavlan för rättskipningen i EU och kartläggningen visar att många rättsliga områden skulle kunna gynnas av vidare digitalisering.

---

[12] Såsom anges i artikel 13 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som EU och alla medlemsstater har biträtt.

[13] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_sv

[14] *Study on the use of innovative technologies in the justice field*, https://op.europa.eu/sv/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1

[15] *Cross-border digital criminal justice*, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e38795b5-f633-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-sv

[16] SWD(2020) 540.

Med vissa undantag[17] utgör register och databaser ett område där man kunnat konstatera att digitaliseringen sker i långsam takt. Enskilda personer, företag och rättstillämpare har svårigheter att få tillgång till den information som de har rätt till. I många fall är den inte tillgänglig via nätet, vilket i praktiken leder till ett antal bristfälligheter.

En annan fråga inom rättskipningen i EU är den fortsatta användningen av pappersakter, som ännu dominerar nationella och gränsöverskridande rättsliga förfaranden. EU:s rättsliga förfaranden kräver informationsutbyte mellan nationella myndigheter, ofta med hjälp av standardiserade formulär eller stora mängder data. Nuvarande EU-lagstiftning innehåller dock inga bestämmelser om vilket medium som ska användas eller närmare bestämmelser för sådana överföringar. Större delen av kommunikationen är därför fortfarande pappersbaserad, vilket drar ned på effektiviteten vid gränsöverskridande utbyten (t.ex. vad gäller snabbhet, tillförlitlighet, spårbarhet och kostnader), vilket försvårar enskilda personers och företags tillgång till information och fördröjer utbytet mellan medlemsstaternas myndigheter.

Bristen på långsiktig planering och samordning har lett till att en rad olika nationella it-verktyg har skapats, vilket har medfört problem när det gäller att uppnå snabb gränsöverskridande driftskompatibilitet. Detta har lett till ökad användning av pappersbaserade akter på nationell nivå. För att ta itu med denna fråga har medlemsstaterna, parallellt med att skydda redan gjorda investeringar, undersökt olika sätt att föra in digitaliseringen i det gränsöverskridande rättsliga samarbetet. Dessa projekt har oftast gjorts via frivilliga initiativ mellan medlemsstaterna, sammanslutningar av rättstillämpare och kommissionen. Samarbetet har utmynnat i ett antal effektiva verktyg (särskilt e-Codex[18]), men medlemsstaterna har ännu inte använt dessa lösningar på ett konsekvent sätt.

För att effektivt stödja de berörda medlemsstaternas myndigheter i kampen mot gränsöverskridande brottslighet har EU:s byråer och organ för rättsliga och inrikes frågor (RIF) konstaterat att de behöver förbättra sin digitala samarbetskapacitet[19]. De har stött på flera svårigheter, exempelvis bristen på modern digital infrastruktur, en tillförlitlig kommunikationskanal och frånvaron av de tillämpningar som behövs för utbyte av bevis mellan nationella myndigheter och mellan dessa myndigheter och EU:s byråer och organ. Det är därför viktigt att byråer och organ som Europeiska unionens byrå för straffrättsligt samarbete (Eurojust), Europeiska åklagarmyndigheten, Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) och Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol) enas om en gemensam strategi för smidigt och säkert samarbete med medlemsstaterna, samtidigt som tillämpligt rättslig regelverk följs, särskilt vad gäller personuppgiftsskyddet.

Sammanfattningsvis är det viktigt att EU och medlemsstaterna övervinner dessa hinder så att tillgången till rättslig prövning blir en integrerad del av Europas digitala årtionde. Detta gäller alla aktörer i rättsväsendet.

---

[17] T.ex. digitaliseringen av medlemsstaternas företagsregister, sammankopplade genom företagsregistrens sammankopplingssystem – se avsnitt 3.4 i föreliggande meddelande.

[18] *e-Justice Communication via Online Data Exchange*.

[19] Som en del av studien om digital straffrätt (se fotnot 29) lämnade bl.a. följande RIF-byråer och -organ synpunkter: Eurojust, Europol och Europeiska åklagarmyndigheten.

3. EN VERKTYGSLÅDA FÖR DIGITALISERINGEN AV RÄTTSKIPNINGEN

Genom föreliggande meddelande lämnas förslag om en verktygslåda för digitaliseringen av rättskipningen för att bemöta de svårigheter som formulerats ovan och föra rättsväsendet framåt på det digitala området. Kommissionen föreslår en strategi som tar hänsyn till medlemsstaternas olika nationella förhållanden, nationella befogenheter och som till fullo respekterar subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. För att området med frihet, säkerhet och rättvisa till fullo ska bli verklighet är det samtidigt viktigt att alla medlemsstater arbetar för att minska skillnaderna på digitaliseringsområdet, fragmenteringen mellan de nationella rättssystemen och utnyttjar de möjligheter som finns inom ramen för EU:s relevanta finansieringsmekanismer.

Redskapen i verktygslådan kan i stora drag delas in enligt följande:

1. **Ekonomiskt stöd till medlemsstaterna** så att de kan utnyttja potentialen för att skapa långsiktiga effekter.

2. **Lagstiftningsinitiativ** för att fastställa kraven för digitaliseringen i syfte att främja bättre tillgång till rättslig prövning och förbättringar av gränsöverskridande samarbete, bl.a. på AI-området.

3. **It-verktyg** som kan vidareutvecklas på kort till medellång sikt och användas i alla medlemsstater. Det är viktigt att befintliga och nya it-verktyg är driftskompatibla, åtkomliga för funktionsnedsatta personer, användarvänliga, snabba, säkra, tillförlitliga, motståndskraftiga och datadrivna[20] samt garanterar integritet, dataskydd och öppenhet.

4. **Främjande av nationella samordnings- och övervakningsinstrument** som möjliggör övervakning, samordning, utvärdering och utbyte av erfarenheter och bästa praxis kan ske regelbundet.

Verktygslådan innehåller bindande och icke-bindande åtgärder. Obligatorisk digitalisering förefaller nödvändig, t.ex. vid förfaranden för gränsöverskridande rättsligt samarbete, för att möjliggöra effektiv och snabb gränsöverskridande kommunikation. Bland övriga verktyg som kanske inte är bindande ingår möjligheter till utbyte av information och bästa praxis.

Alla åtgärder som rör digitaliseringen av rättskipningen måste helt överensstämma med de grundläggande rättigheterna, t.ex. rätten till skydd av personuppgifter, till en opartisk domstol och till ett effektivt rättsmedel, samt med proportionalitets- och subsidiaritetsprinciperna.

Dessutom får man under digitaliseringsprocessen inte glömma missgynnade gruppers behov. Digital teknik blir alltmer användarvänlig och tillgänglig för en stor majoritet av befolkningen, oavsett ålder, utbildningsnivå och eventuella funktionsnedsättningar. Samtidigt måste man genom institutionella, organisatoriska och tekniska åtgärder säkra full tillgång till rättslig prövning för missgynnade grupper och personer i utsatta situationer, t.ex. barn eller äldre, som kan sakna nödvändiga medel eller digital kompetens. Brottsoffer bör också kunna dra nytta av digitala verktyg i enlighet med sina olika särskilda behov.

Rätten till en rättvis rättegång och till effektivt rättsmedel måste garanteras. Särskilt i straffrättsliga förfaranden i digital miljö bör man se till att inte inkräkta på rätten till försvar,

[20] Att data som blir alltmer tillgängliga utnyttjas, i enlighet med den europeiska datastrategi som beskrivs i kommissionens meddelande *En EU-strategi för data* (COM (2020) 66 final).

bl.a. rätten till tillgång till försvarare och rätten till tillgång till bevisning. På samma sätt måste parternas ”jämlikhet i medel” säkerställas i civilrättsliga förfaranden.

3.1. Ekonomiskt stöd till medlemsstaterna

Att ta fram lämpliga it-system för användning på det rättsliga området kräver tid och, ännu viktigare, resurser. En övergripande strategi för att hantera digitaliseringen av rättskipningen i EU måste därför ta upp frågan om **tillgången till finansiering**.

Digitaliseringen av rättssystemen, utnyttjandet av befintliga digitala lösningar och införandet av nya kräver betydande investeringar i infrastruktur, utformning, genomförande, underhåll och utbildning[21]. För att förändringstakten ska bli tillräckligt snabb krävs en tudelad strategi:

- ekonomiskt stöd till medlemsstaterna så att de kan inleda en verklig digital omvandling av sina rättssystem, och
- stöd till genomförande av EU-omfattande initiativ.

Alla tillgängliga medel bör användas för att stödja övergången till digital rättvisa, däribland de nya sammanhållningspolitiska instrumenten, de nya programmen ”rättsliga frågor” och ”ett digitalt Europa” samt faciliteten för återhämtning och resiliens.

Syftet med **faciliteten för återhämtning och resiliens** är givetvis att stödja nationella investeringar och reformer som är nödvändiga för en hållbar återhämtning[22]. Detta är skälet till att kommissionen - vid utarbetandet av den vägledning som ska hjälpa medlemsstaterna att ta fram och presentera sina återhämtnings- och resiliensplaner för faciliteten för återhämtning och resiliens - underströk att den digitala omvandlingen av rättsväsendet är ett av de områden som medlemsstaterna starkt uppmuntras att fokusera reformer och investeringar på[23]. Nationella initiativ i detta avseende kan räknas in i målet på 20 % digitala utgifter inom faciliteten för återhämtning och resiliens, i syfte att förverkliga ett Europa rustat för den digitala tidsåldern.

I kommissionens **förslag om sammanhållningspolitiken 2021–2027** konstateras det breda behovet av digitalisering och kopplingen stärks till de landsspecifika rekommendationerna inom den europeiska planeringsterminen, där digitaliseringen av rättskipningen sedan 2016 har angetts vara en prioritering för vissa medlemsstater[24]. Därför bör medlemsstaterna dra största möjliga nytta av möjligheterna under den nya programperioden, särskilt inom ramen för Europeiska regionala utvecklingsfonden[25] och Europeiska socialfonden+.

---

[21] Fortbildning av yrkesverksamma inom rättsväsendet i digitala verktyg och digital teknik tas upp i kommissionens meddelande *Ensuring justice in the EU — a European judicial training strategy for 2021-2024* (COM (2020) 713).

[22] Kommissionen tänker kontrollera att samma investeringar inte finansieras två gånger. Syftet med faciliteten för återhämtning och resiliens är att finansiera extra investeringar och inte att tränga undan investeringar som skulle kunna mobiliseras genom andra mekanismer.

[23] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/3_en_document_travail_service_part1_v3_en_0.pdf

[24] Kroatien sedan 2016, Cypern sedan 2017, Belgien sedan 2018 och Grekland 2020.

[25] Särskilt inom ramen för det politiska målet ”Ett smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling”, det särskilda målet ”Säkra nyttan av digitaliseringen för invånare, företag och myndigheter”. Investeringarna bör vara förenliga med nationella eller regionala strategier för smart specialisering och bidra till smart ekonomisk omvandling.

Instrumentet för tekniskt stöd[26] ska lämna stöd till alla medlemsstater vid genomförandet av strukturreformer, även på det rättsliga området. Kommissionen har redan betydande erfarenhet av projekt som rör digitalisering av rättssystemen i flera medlemsstater inom ramen för det nuvarande stödprogrammet för strukturreformer.

Kommissionens erfarenheter av e-förvaltning ger vid handen att den digitala omvandlingen är en aspekt av de strukturella reformerna av rättssystemen som bör återverka positivt på dem (förvaltning, personalhantering, ärendehantering m.m.). En nödvändig förutsättning för digitaliseringen av systemen är att processerna stöps om och att de understödjande systemen blir utformade med medborgarna och företagen i åtanke. En strukturell reform i samband med den digitala omvandlingen utan någon omstöpning av ovan nämnda processer skulle få begränsad effekt.

För digitaliseringsinitiativ med EU-dimension bör stöd finnas att få inom de nya **programmen ”rättsliga frågor”** och **”ett digitalt Europa”**. Båda instrumenten gynnar digitaliseringen av rättskipningen, t.ex. genom att stödja driftskompatibla[27] lösningar för effektivare gränsöverskridande samarbete och sammankopplingar av register och databaser. Via programmet ”ett digitalt Europa” kommer det också att gå att testa sektorsövergripande innovativa teknikinitiativ, främst sådana som bygger på artificiell intelligens och teknik för distribuerade liggare (blockkedjeteknik).

Föreslagna åtgärder	**Av vem?**	**Senast när?**
Stödja tillhandahållandet av nya tjänster för medborgare och företag genom digitalisering av rättssystemen och relevanta offentliga tjänster inom ramen för de nya sammanhållningspolitiska instrumenten.	Kommissionen/medlemsstater	Pågår fram till 2027
Prioritera infogandet av åtgärder som rör digitaliseringen av rättskipningen i de nationella återhämtnings- och resiliens-planerna	Medlemsstatsnivån	Pågår fram till 2026
Ansöka om medel från instrumentet för tekniskt stöd för digitalisering av rättssystemen.	Medlemsstatsnivån	Pågår fram till 2027
Erbjuda ekonomiskt stöd inom programmen ”rättsliga frågor” och ”ett digitalt Europa” (2021 2027) till initiativ som möjliggör digitalisering av rättskipningen på EU-nivå	Kommissionen/medlemsstater	Pågår fram till 2027
Genomföra konkreta digitaliseringsprojekt av nationella rättssystem och relevanta offentliga tjänster, t.ex. genom att bygga upp elektroniska register och databaser,	Medlemsstatsnivån	Pågår fram till 2027

[26] Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett instrument för tekniskt stöd (COM(2020)409 final).

[27] Kommissionen har meddelat sin avsikt att utvärdera det stöd som regeringar får från den europeiska interoperabilitetsramen för att inrätta driftskompatibla digitala offentliga tjänster (dvs. tjänster som är fullt tillgängliga via nätet och kan användas av företag och medborgare i vilket EU-land som helst). I initiativet ingår även förslag om en ny interoperabilitetsstrategi för EU:s regeringar. https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12579-Interoperable-digital-public-services-European-Interoperability-Framework-evaluation-strategy

ärendehanteringssystem och säkra kommunikationskanaler, och utrusta rättsliga myndigheter med videokonferensverktyg samt säkerställa tillgänglighet i samband med digitalisering.		

3.2. Den digitala kanalen görs till standardalternativ i EU:s gränsöverskridande rättsliga samarbete

Till dags dato har digitaliseringen av rutinerna kring gränsöverskridande rättsligt samarbete främst baserats på frivilliga initiativ mellan medlemsstaterna[28]. Denna metod har nu nått sina uppenbara gränser. På civil- och handelsrättens område använder exempelvis[29] sju medlemsstater digitala kommunikationsverktyg för alla relevanta EU-rättsliga instrument när de kommunicerar med andra myndigheter, sex använder dem i ett begränsat sammanhang, och sju använder dem inte alls för närvarande. Denna fragmentering urholkar effektiviteten – bl.a. medför fortsatt pappersbaserad kommunikation till onödiga ekonomiska kostnader och negativa miljöeffekter. De digitala kommunikationsverktygen räcker på egen hand inte för att tillgodose behovet av helt digitaliserade förfaranden, som kräver nödvändiga rättsliga arrangemang.

Kommissionen har redan föreslagit en ny strategi för digitalisering gällande viss EU-lagstiftning. Den 31 maj 2018 lade kommissionen fram förslag om ändringar av förordningen om delgivning av handlingar[30] och förordningen om bevisupptagning[31]. I dessa förordningar fastställs bl.a. en rättslig ram för kommunikation mellan nationella myndigheter vid gränsöverskridande samarbete. Av kommissionens konsekvensbedömningar[32] har det tydligt framgått att det nuvarande pappersbaserade samarbetet har flera brister, som inverkar negativt på de rättsliga förfarandena både kostnads- och effektivitetsmässigt. För att förfarandena inte ska komma i otakt med en alltmer digital värld föreslås elektronisk överföring bli standard vid kommunikation och utbyte av dokument[33]. I juni 2019 antog EU rekonstruktions- och insolvensdirektivet[34], som gör det möjligt att rädda livskraftiga företag i nöd, och att ge hederliga privatpersoner som gått i konkurs en andra chans. Ett av dess mål är att insolvensförfarandena gradvis ska digitaliseras, något som kommer att göra det billigare att korta längden på dem.

[28] För närvarande deltar endast ett fåtal medlemsstater i ett pilotprojekt för digitalt utbyte av europeiska betalningsförelägganden.

[29] Se det åtföljande arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar.

[30] Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 om delgivning i medlemsstaterna av rättegångshandlingar och andra handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur (”delgivning av handlingar”) (COM/2018/379 final).

[31] Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur (COM/2018/378 final).

[32] SWD/2018/285 final.

[33] Förordningarna antogs i slutet av november 2020.

[34] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1023 av den 20 juni 2019 om ramverk för förebyggande rekonstruktion, om skuldavskrivning och näringsförbud och om åtgärder för att göra förfaranden rörande rekonstruktion, insolvens och skuldavskrivning effektivare samt om ändring av direktiv (EU) 2017/1132 (Rekonstruktions- och insolvensdirektiv) (EUT L 172, 26.6.2019, s. 18).

I enlighet med vad som aviserades i arbetsprogrammet för 2021[35] avser kommissionen att med utgångspunkt i denna lärdom att gå ett steg längre och föreslå lagstiftning om ytterligare digitalisering av förfarandena för civilrättsligt, handelsrättsligt och straffrättsligt samarbete. Ett sådant förslag skulle kunna innehålla

- krav på medlemsstaterna att använda **digitala kanaler** som standard för gränsöverskridande kommunikation och datautbyte mellan nationella myndigheter,
- krav på medlemsstaterna att godta **elektronisk kommunikation** för gränsöverskridande förfaranden som involverar medborgare och företag, utan att det utesluter användning av papper,
- garantier för att de lösningar och principer som anges i eIDA-förordningen[36] åberopas och används, särskilt
    - principen att **elektroniska dokument inte får fråntas rättslig verkan eller giltighet som bevis vid rättsliga förfaranden** enbart på grund av att det har elektronisk form,
    - **elektronisk identifiering[37] och elektroniska signaturer/sigill** bör bli godtagbara för digital överföring av rättegångshandlingar och lämpliga säkerhetsnivåer fastställas för dem.
- en grund för **behandlingen av personuppgifter**, i den mening som avses i den allmänna dataskyddsförordningen[38] och i tillämpliga EU-bestämmelser om uppgiftsskydd samt fastställa ansvarsområdena för olika registeransvariga och registerförare,
- garantier för att eventuella elektroniska åtkomstpunkter som inrättas för allmänheten **tillgodoser funktionsnedsatta personers behov**[39],
- föreskrifter om den breda **strukturen för det it-system som ligger till grund** för digital kommunikation - för att de nationella it-systemen ska vara driftskompatibla och kunna kommunicera med varandra.

Processen att digitalisera EU:s rättsliga samarbete medför helt klart tämligen stora kostnader. Medlemsstaterna bör kunna få ekonomiskt stöd från EU för detta. Generiska it-lösningar som utvecklats på EU-nivå och som är avsedda att användas av alla medlemsstater skulle kunna vara en viktig åtgärd för att reducera kostnaderna.

---

35 https://ec.europa.eu/info/publications/2021-commission-work-programme-key-documents_sv

36 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG (EUT L 257, 28.8.2014, s. 73).

37 Digital identitet har en viktig funktion att fylla inom den inre marknaden och är en väsentlig drivkraft för den digitala omvandlingen av offentlig förvaltning. Kommissionen kommer med stöd av ett politiskt mandat från Europeiska rådet att lägga fram förslag om översyn av eIDA-förordningen så att EU:s invånare kan skaffa sig en allmängiltig europeisk digital identitet som det går att använda i alla de förfaranden på nätet, både offentliga och privata, som kräver elektronisk identifiering och autentisering. Detta är också relevant och viktigt för det rättsliga området och bör beaktas.

38 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (Text av betydelse för EES).

39 I linje med de krav på tillgänglighet för elektroniska kommunikationstjänster som fastställs i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster (EUT L 151, 7.6.2019, s. 70).

Föreslagen åtgärd	Av vem?	Senast när?
Lagstiftningsförslag om digitalisering av gränsöverskridande rättsligt samarbete (se kommissionens arbetsprogram för 2021)	Kommissionen	Fjärde kvartalet 2021

3.3. Artificiell intelligens (AI)

Av en studie från kommissionen[40] framgår att takten i införandet av ny teknik, t.ex. artificiell intelligens (AI), varierar mellan och inom medlemsstaterna, men att användningen generellt ökar långsamt överallt. AI-tillämpningar kan medföra många fördelar, exempelvis att information kan användas på nya och synnerligen effektiva sätt och att tillgången till rättslig prövning förbättras, bl.a. genom kortare rättsliga förfaranden. Samtidigt kan möjlig bristande transparens eller eventuella förutfattade meningar som byggs in i vissa AI-tillämpningar också medföra risker och innebära problem för respekten för grundläggande rättigheter och hur de tillämpas reellt, framför allt rätten till effektivt rättsmedel och opartisk domstol[41].

Som en uppföljning av vitboken om AI-teknik från februari 2020 utlyste kommissionen ett offentligt samråd och tog emot synpunkter från olika berörda parter som gick ut på att användning av AI inom rättsväsendet eventuellt är ett högriskområde för denna typ av teknik, särskilt om tillämpningarna används som en del av beslutsprocesser med stor inverkan på människors rättigheter[42]. De krav som föreslås i vitboken på ökad transparens, mänsklig uppsikt eller tillsyn, korrekthet och robusthet i fråga om dessa system syftar till att göra det enklare att använda dem på ett fördelaktigt sätt, utan att de grundläggande rättigheterna (bl.a. att ingen diskriminering sker på grund av kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning) eller att rättsstats- och rättssäkerhetsprinciperna åsidosätts. Användningen av AI-verktyg kan fungera som stöd, men får inte inkräkta på domares beslutsbefogenheter eller rättsväsendets oberoende.

Av kommissionens senaste forskning[43] framgår att rättsliga myndigheter i allt högre grad börjar använda AI-baserade tillämpningar. Av särskilt intresse på området rättskipning är anonymiseringen av domstolsbeslut, omvandling och transkribering av tal till text, maskinöversättning, chatbotar som främjar tillgången till rättslig prövning och automatisering av robotprocesser[44].

Liksom i andra sektorer kan användningen av AI-tillämpningar inom rättsväsendet vara mycket fördelaktig. Bättre samordning på EU-nivå skulle kunna undvika dubbelarbete ute i medlemsstaterna och skapa betydande synergieffekter. Detta skulle också kunna säkra

---

[40] *Study on the use of innovative technologies in the justice field*, https://op.europa.eu/sv/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1

[41] Dessa frågor presenteras i Europarådets etiska stadga om användningen av artificiell intelligens i rättsväsendet. Stadgan innehåller också vägledning om hur man ska hantera svårigheter och användning av AI-teknik på ett sätt som respekterar alla berörda parters rättigheter. https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment

[42] Vitbok om artificiell intelligens – en europeisk strategi för spetskompetens och tillit. 19.2.2020 – COM/2020/65 final.

[43] Såsom ytterligare illustreras i det arbetsdokument från kommissionens avdelningar som åtföljer detta meddelande samt *Study on the use of innovative technologies in the justice field*, https://op.europa.eu/sv/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1

[44] Automatisering av rutiner som t.ex. organisation, planering och lokalhantering, prioritering, kategorisering och tilldelning av dokument och uppgifter sköts av robotar.

driftskompatibiliteten och i slutänden omvandla lyckade pilotprojekt till lösningar för hela EU. Många nu använda AI-lösningar bygger på maskininlärningsteknik, vilket innebär att systemen måste ”tränas upp” med relevanta data. Undersökas bör därför hur man får utökad tillgång till offentliga dataset framtagna av domstolsväsendet[45] för vidareutnyttjande, bl.a. med hjälp av olika AI-lösningar, vilket måste ske i full överensstämmelse med personuppgiftsskyddet i enlighet med meddelandet *En EU-strategi för data*[46].

Fördelarna med AI-baserade tillämpningar i rättssystemet är visserligen uppenbara, men betydande risker finns också då de används för att automatisera beslutsfattande och för ”prognostiserat polisarbete”/”prognostiserad rättskipning”. Kommissionen anser att vissa användningsområden av AI inom rättsväsendet medför risker i särskilt hög grad för de grundläggande rättigheterna. Denna inställning delades av berörda parter som exempelvis europeiska och nationella advokatsamfund, rättstillämpare, akademiker och organisationer i civilsamhället i deras svar på det öppna offentliga samrådet om vitboken om AI (februari-juni 2020)[47]. Som en uppföljning av vitboken arbetar kommissionen på en allmän ram för komma till rätta med AI-teknikens risker, främst vad gäller AI-tillämpningar med hög risk. För högrisktillämpningar måste man komma till rätta med eventuella förutfattade meningar som kan vara inbyggda. Kommissionen överväger därför krav på eventuell testning av tillämpningar och behovet av att lägga fram relevant dokumentation rörande deras syften och funktioner.

När maskininlärning används är riskerna stora för partiska resultat och potentiell diskriminering av kvinnor och särskilda grupper, exempelvis etniska minoriteter eller på grund av rastillhörighet. Dessa risker måste åtgärdas. Särskild uppmärksamhet bör därför ägnas åt kvaliteten på de utbildningsdata som används[48], bl.a. ska de vara representativa och relevanta i förhållande till den avsedda tillämpningens syfte och sammanhang, samt åt hur systemen utformas och utvecklas så att de kan användas utan att de grundläggande rättigheterna kränks. Vissa AI-tillämpningars bristande transparens kan medföra svårigheter när det gäller behovet att motivera beslut och parternas jämlikhet i medel vid rättsliga förfaranden samt även andra principer. Lämpliga garantier behövs för att de grundläggande rättigheterna ska kunna skyddas, t.ex. likabehandling och dataskydd, och för att utveckling och användning av AI-verktyg ska kunna ske på ett ansvarsfullt sätt med mänskliga behov i centrum.

Den slutliga överläggningen fram till dess att ett beslut fattas, måste fortsatt göras av en människa. Det är bara en domare som i sin analys av ett mål kan garantera verklig respekt för de grundläggande rättigheterna, avväga motstridiga intressen mot varandra och avspegla samhällets ständiga förändringar. Det är samtidigt viktigt att domaren som meddelar domen till fullo förstår hur AI-tillämpningarna fungerar och all den information som processas i dem, och som de kan använda i sitt arbete, så att vederbörande är kapabel att redogöra för sitt beslut. Användningen av AI-tillämpningar får inte hindra offentliga organ från att förklara

[45] I sammanhang av genomförandedirektiv (EU) 2019/1024 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (EUT L 172, 26.6.2019, s. 56).

[46] COM/2020/66 final.

[47] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12270-White-Paper-on-Artificial-Intelligence-a-European-Approach/public-consultation

[48] Med kvalitet på utbildningsdata avses att uppgifterna bör vara relevanta, korrekta och representativa i förhållande till den avsedda tillämpningens syfte och sammanhang.

sina beslut. Det är därför viktigt att domare och åklagare utbildas i användningen av AI-tillämpningar[49].

Dessa frågor kommer att analyseras ytterligare, men vissa målinriktade åtgärder kan redan föreslås:

Föreslagna åtgärder	**Av vem?**	**Senast när?**
Utbyta bästa praxis och lärdomar som dragits om medlemsstaternas och EU-institutionernas, RIF-byråernas/-organens samt rättstillämparnas yrkesorganisationers användning av innovativ teknik inom rättsväsendet. Kommissionen kommer för detta ändamål att anordna ämnesvisa expertseminarier en gång i kvartalet.	Kommissionen/medlemsstaterna/RIF-byråerna	Från och med första kvartalet 2021
Undersöka sätt att få utökad tillgång till relevanta maskinläsbara data framtagna av rättsväsendet så att det går att skapa tillförlitliga maskininlärningsbaserade AI-lösningar som kan användas av berörda parter, t.ex. rättsliga myndigheter och rättstillämpare, och även i den privata sektorn.	Kommissionen/medlemsstater	Från och med 2021

3.4. Bättre it-verktyg för tillgång till information genom sammankopplingen av register

För att kunna utöva sina rättigheter och få full tillgång till rättslig prövning behöver allmänheten ha tillgång till information. Människor kan redan använda offentliga informationskanaler som EUR-Lex[50], som ger tillgång till rättslig information, och europeiska e-juridikportalen[51], som ger tillgång till information om rättsväsendet, men de behöver bättre och effektivare sätt att få tillgång till personlig information och handlingar. Det är i detta sammanhang också viktigt att inte glömma att tillgängligheten för funktionsnedsatta måste säkras. Företagen behöver digitala verktyg för att få tillgång till information, kommunicera med nationella myndigheter och få faktisk tillgång till rättslig prövning. Digital tillgång till rättslig prövning kan underlätta affärsverksamheten, minska kostnaderna och byråkratin samt förbättra tillträdet till den inre marknaden för alla företag, särskilt de små och medelstora. Rättstillämpare måste kunna ge sina klienter bästa möjliga stöd, särskilt genom att kunna kommunicera med domstolar och lämna in handlingar säkert och effektivt. Det är viktigt att de nationella myndigheterna och EU-myndigheter har lämpliga verktyg för att kommunicera säkert över gränserna och utbyta bevis och handlingar. EU:s byråer för rättsliga och inrikes frågor behöver verksamma medel för att stödja de nationella myndigheterna och samarbeta effektivt sinsemellan.

[49] COM(2020) 713.
[50] https://eur-lex.europa.eu/
[51] https://e-justice.europa.eu/

Under det senaste årtiondet har kommissionen och medlemsstaterna vid sidan av sitt arbete med e-förvaltning[52] tagit flera initiativ som har gett positiva resultat vad gäller digitaliseringen av rättskipningen[53]. Medborgare, myndigheter och företag använder redan digitala verktyg som förbättrar insynen, underlättar tillgången till bevis i straffrättsliga förfaranden och minskar förseningar och onödiga administrativa kostnader. E-juridikportalen är t.ex. EU:s huvudsakliga källa för rättslig och praktisk information på det rättsliga området för den breda allmänheten. Den ger också tillgång till sammankopplade register, bl.a. via företagsregistrens sammankopplingssystem (Bris)[54], som för samman medlemsstaternas och EES-ländernas företagsregister, ger allmänheten tillgång till information om mer än 20 miljoner aktiebolag i hela Europa och möjliggör för företagsregister att utbyta information i gränsöverskridande ärenden.

Medlemsstaterna för redan nu flera register och databaser - allt från register över rättspraxis till register över företagsinformation - som innehåller information av allmänt eller särskilt intresse. Dessa är till hjälp för enskilda personer och företag och har ofta avgörande betydelse i rättstillämparnas arbete. Många sådana register har redan flyttats ut på nätet och i vissa fall har de sammankopplats på EU-nivå eller så håller detta på att ske.

Medlemsstaterna har sedan april 2012[55] utbytt uppgifter ur kriminalregistren med hjälp av referensprogramvara som kommissionen gjort tillgänglig[56]. Detta stärktes i april 2019 i och med förordningen[57] om inrättande av ett centraliserat system för identifiering av medlemsstater som innehar uppgifter om fällande domar mot icke-EU-medborgare och statslösa personer (Ecris-TCN)[58]. På samma sätt har informationsutbyte mellan myndigheter och möjlighet till flerspråkig information underlättats genom företagsregistrens sammankopplingssystem (Bris), som ger tillgång till mer än 20 miljoner aktiebolag i EU, och insolvensregistrens sammankopplingssystem (IRI)[59]. Genom direktiven (EU) 2019/1151[60]

---

52 E-förvaltningen hanterar visserligen den övergripande digitala omvandlingen av offentliga förvaltningar, men det behövs en sektorsinriktad betoning. Fokus för e-juridik ligger på digitaliseringen av rättssystemen, samspelet mellan rättsliga myndigheter och andra myndigheter och de offentliga tjänster som har betydelse för rättsliga förfaranden. Mer information om kommissionens arbete med e-förvaltning finns här: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/egovernment_en
https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/egovernment-action-plan

53 I anslutning till genomförandet av flera på varandra följande strategier och handlingsplaner för e-juridik (för närvarande strategin för e-juridik 2019-2023 (rådet, 2019/C 96/04) och handlingsplanen för europeisk e-juridik 2019-2023 (2019/C 96/05)).

54 Inrättad genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/17/EU av den 13 juni 2012 om ändring av rådets direktiv 89/666/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/56/EG och 2009/101/EG vad avser sammankoppling av centrala register, handelsregister och företagsregister (EUT L 156, 16.6.2012, s. 1), nu kodifierat genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1132 av den 14 juni 2017 om vissa aspekter av bolagsrätt (EUT L 169, 30.6.2017, s. 46).

55 På grundval av rådets rambeslut 2009/315/JHA (EUT L 93, 7.4.2009, s. 23) och rådets beslut 2009/316/JHA (EUT L 93, 7.4.2009, s. 33).

56 Den andra genomföranderapporten om Ecris kommer snart att antas.

57 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/816 av den 17 april 2019 om inrättande av ett centraliserat system för identifiering av medlemsstater som innehar uppgifter om fällande domar mot tredjelandsmedborgare och statslösa personer (Ecris-TCN) för att komplettera det europeiska informationssystemet för utbyte av uppgifter ur kriminalregister och om ändring av förordning (EU) 2018/1726 (EUT L 135, 22.5.2019, s. 1).

58 Ecris-TCN-systemet håller nu på att utvecklas av eu-LISA.

59 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/848 av den 20 maj 2015 om insolvensförfaranden (EUT L 141, 5.6.2015, s. 19).

och 2019/2121[61] införs nya krav på digitaliseringen av företagsregister och tillhandahållandet av information mellan företagsregister och allmänheten via Bris[62]. Sammankopplingen av fastighetsregister (LRI) håller på att testas av ett smärre antal medlemsstater, men för att utnyttja dess fulla potential bör den omfatta hela EU. Enligt direktiv (EU) 2015/849[63] ska medlemsstaterna koppla samman sina nationella register över verkligt huvudmannaskap. Systemet för sammankoppling av register över verkligt huvudmannaskap (Boris) ska fungera som en central söktjänst för all därmed relaterad information. Det kommer att öka insynen i verkligt huvudmannaskap och därmed bättre hindra att finanssystemet används för penningtvätt eller för finansiering av terrorism.

Tillgång till nationell rättspraxis i maskinläsbar form är också en förutsättning för bl.a. större öppenhet, enhetlig tillämpning av EU-rätten och konstruktionen av driftskompatibla it-system. Den europeiska identifikationskoden för rättspraxis (ECLI)[64], som är en enhetlig identifierare med samma igenkännbara format för alla medlemsstaters domstolar och EU-domstolar, har tagits fram för att underlätta korrekt hänvisning till domstolsavgöranden. Kommissionen kommer att gå igenom olika sätt att främja användningen av ECLI och eventuellt göra den obligatorisk.

Medlemsstaterna bör prioritera inrättandet av elektroniska register och databaser. Elektroniska databaser är lätta att konsultera, minimerar tidsåtgång och kostnader för användarna och är motståndskraftiga mot kriser som covid-19. Digitaliseringen av databaser och register är en förutsättning för sammankoppling på EU-nivå till nytta för gränsöverskridande användare och som stöd för den inre marknaden. Enligt förordningen om en gemensam digital ingång[65] ska fullständig digitalisering ske av användargränssnittet av användargränssnittet för vissa livshändelser och förfaranden som är viktiga för användare i andra länder. Sammankopplingar minskar också risken för bedrägerier genom att de underlätta målinriktad efterforskning i olika länder samtidigt.

---

60 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1151 av den 20 juni 2019 om ändring av direktiv (EU) 2017/1132 vad gäller användningen av digitala verktyg och processer inom bolagsrätt (EUT L 186, 11.7.2019, s. 80).

61 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/2121 av den 27 november 2019 om ändring av direktiv (EU) 2017/1132 vad gäller gränsöverskridande ombildningar, fusioner och delningar (EUT L 321, 12.12.2019, s. 1).

62 Genom direktiv (EU) 2019/1151 möjliggörs och förbättras användningen av digitala verktyg och processer på den inre marknaden. Detta direktiv gör det möjligt att bilda ett företag och registrera en filial helt via nätet, och att elektroniskt lämna in de företagshandlingar som företagsregistren efterfrågar. I direktivet föreskrivs företagsregistrens sammankopplingssystem (Bris) med nya funktioner, bl.a. nya informationsutbyten mellan företagsregister i EU, i) om uteslutna styrelseledamöter, ii) gränsöverskridande filialer och om ändringar av företagsinformation, iii) nya uppsättningar företagsinformation som är tillgänglig kostnadsfritt via sökgränssnittet på e-juridikportalen. Genom direktiv (EU) 2019/2121 stärks Bris ytterligare genom ett nytt informationsutbyte mellan företagsregister i EU och ny offentlig information om gränsöverskridande ombildningar, fusioner och delningar.

63 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG (EUT L 141, 5.6.2015, s. 73).

64 Rådets slutsatser om identifieringssystemet för europeisk rättspraxis (ECLI) och en minimiuppsättning enhetliga metadata för rättspraxis (EUT C 360, 24.10.2019, s. 1) .

65 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724 av den 2 oktober 2018 om inrättande av en gemensam digital ingång för tillhandahållande av information, förfaranden samt hjälp- och problemlösningstjänster och om ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 (EUT L 295, 21.11.2018, s. 1).

Digitaliseringen av register och databaser är också viktig för att det ska gå att säkra efterlevnaden av engångsprincipen och inrättandet av gemensamma europeiska dataområden för rättsliga frågor i enlighet med den europeiska strategin för datakommunikation .

Medlemsstaterna bör dessutom när så är möjligt använda sig av videokonferenser. Om videokonferenser används i rättsliga förfaranden, där detta är tillåtet enligt lag, behöver många färre göra betungande och kostsamma resor och förfarandena kan underlättas. Även om många videokonferenslösningar redan används nationellt, prioriteras användningen av videokonferenser i gränsöverskridande förfaranden i handlingsplanen för e-juridik 2019-2023[66]. Detta innebär att nationella system utvecklas i nära samordning på EU-nivå för att ömsesidigt förtroende, driftskompatibilitet och säkerhet ska finnas. Medlemsstaterna bör därför regelbundet utbyta information om pågående arbete på detta område och om bästa praxis. Användningen av videokonferenser bör inte inkräkta på rätten till en rättvis rättegång och rätten till försvar, t.ex. rätten att närvara vid sin rättegång, att kommunicera konfidentiellt med sin advokat, att ställa frågor till vittnen och att bestrida bevis.

Föreslagna åtgärder	**Av vem?**	**Senast när?**
Medlemsstaternas fulla medverkan i insolvensregistrens sammankopplingssystem som krävs enligt förordning (EU) 2015/848	Medlemsstatsnivån	30 juni 2021
Uppgradera Bris så att de nya funktionerna stöds i enlighet med vad som krävs enligt direktiv (EU) 2019/1151	Kommissionen/medlemsstater	Första omgången av ändringar: 1 augusti 2021 Andra omgången av ändringar: 1 augusti 2023
Uppgradera Bris så att de nya funktionerna stöds i enlighet med vad som krävs enligt direktiv (EU) 2019/2121	Kommissionen/medlemsstaterna	31 januari 2023
Medlemsstaternas fulla deltagande i sammankopplingen av fastighetsregister	Kommissionen/medlemsstater	2024
Uppmuntra medlemsstaterna att bygga utveckla videokonferenslokaler i överensstämmelse med nationell lagstiftning i nära samordning med varandra och, om så är möjligt, använda EU-medel avsatta för detta.	Medlemsstatsnivån	Från och med första kvartalet 2021

3.5. It-verktyg för säkert gränsöverskridande samarbete i civilrättsliga, handelsrättsliga och straffrättsliga frågor

[66] Handlingsplan 2019–2023 för europeisk e-juridik (EUT C 96, 13.3.2019, s. 9) .

Göra e-Codex till standard för säker digital kommunikation i gränsöverskridande rättsliga förfaranden

e-Codex är huvudverktyget för att få ett driftskompatibelt, säkert och decentraliserat kommunikationsnät mellan nationella it-system i gränsöverskridande civilrättsliga och straffrättsliga förfaranden[67]. Det är ett programvarupaket som gör att användare, t.ex. rättsliga myndigheter, rättstillämpare och allmänheten, kan sända och ta emot handlingar, rättsliga formulär, bevis och annan information snabbt och säkert. e-Codex används redan av det digitala systemet för e-bevisning (eEDES) och vissa pilotprojekt[68]. Det är också avsett att stödja det decentraliserade it-system som ska inrättas i samband med de nya förordningarna om delgivning av handlingar och om bevisupptagning.

För närvarande förvaltas e-Codex av ett konsortium av medlemsstater och andra organisationer[69]. För att säkerställa långsiktig hållbarhet har kommissionen antagit ett förslag[70] om att anförtro vidareutveckling och underhåll åt Europeiska byrån för den operativa förvaltningen av stora it-system inom området frihet, säkerhet och rättvisa (eu-LISA)[71]. Det är viktigt att denna lagstiftning är i kraft inför eu-LISA:s planerade övertagande av e-Codex från och med den 1 juli 2023, och kommissionen kommer därför att samarbeta nära med medlagstiftarna för att följa upp förslaget. Den kommande EU-strategin för cybersäkerhet är tänkt att utgöra en övergripande ram, som åtföljs av lagstiftningsförslag som ytterligare ska förbättra säkerheten i nätverks- och informationssystem.

Utvidgning av tillämpningsområdet för eEDES

Systemet för digitalt utbyte av elektroniska bevis (eEDES) är ett it-verktyg som hjälper medlemsstaternas myndigheter att på säkert sätt kunna utbyta europeiska utredningsorder, framställningar om ömsesidig rättslig hjälp och tillhörande bevis i digitalt format. Myndigheterna sänder i dagens läge framställningar och mottar bevis med (långsamma) postala eller elektroniska metoder som inte alltid är tillräckligt säkra. Mot denna bakgrund och det växande behovet av att snabbt säkra e-bevisning i gränsöverskridande brottsutredningar har medlemsstaterna bett att få en säker plattform[72]. eEDES är utformat för att direkt effektivisera och påskynda befintliga samarbetsförfaranden, samtidigt som utbytet sker på säkert sätt och de översända handlingarnas äkthet och integritet kan kontrolleras. Det

---

67 e-Codex har utvecklats och underhållits med ekonomiskt stöd från EU.

68 e-EDES (för utbyte av europeiska utredningsorder och framställningar om ömsesidig rättslig hjälp i straffrättsliga förfaranden), frivilligt digitalt utbyte av fordringar inom ramen för det europeiska betalningsföreläggandet och småmålsförfarandet. iSupport (ett elektroniskt ärendehanteringssystem och säkert kommunikationssystem för indrivning av underhållsskyldighet över gränserna).

69 Österrike, Belgien, Kroatien, Tjeckien, Estland, Finland, Frankrike, Tyskland, Grekland, Ungern, Irland, Italien, Jersey, Lettland, Litauen, Malta, Nederländerna, Norge, Polen, Portugal, Rumänien, Spanien, Turkiet och Förenade kungariket. Rådet för advokatsamfunden i Europeiska unionen och Rådet för notarier i Europeiska unionen.

70 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ett datoriserat system för kommunikation över gränsöverskridande civilrättsliga och straffrättsliga förfaranden (e-Codex-systemet) och om ändring av förordning (EU) 2018/1726 (COM (2020) 712).

71 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1726 av den 14 november 2018 om Europeiska unionens byrå för den operativa förvaltningen av stora it-system inom området frihet, säkerhet och rättvisa (eu-LISA), om ändring av förordning (EG) nr 1987/2006 och rådets beslut 2007/533/RIF och om upphävande av förordning (EU) nr 1077/2011 (EUT L 295, 21.11.2018, s. 99).

72 Rådets slutsatser om förbättrad straffrätt i cyberrymden (9 mars 2016), https://www.consilium.europa.eu/media/24300/cyberspace-en.pdf

är också utformat för att vara kompatibelt med nationella ärendehanteringssystem. Alla medlemsstater bör snabbt ansluta sig till eEDES för att ett verkligt europeiskt mervärde ska uppstå.

eEDES bör vidareutvecklas. Främst bör det utvidgas för att skapa säker kommunikation mellan myndigheter och tjänsteleverantörer inom ramen för den nya förordningen om e-bevisning[73], när den har antagits, och mellan nationella myndigheter och berörda RIF-byråer. Framöver skulle de tekniska komponenter som tagits fram för eEDES kunna vidareutvecklas till återanvändbara verktyg för digitaliseringen av gränsöverskridande civilrättsliga, handelsrättsliga och straffrättsliga handlingar i EU. I detta avseende kommer det framtida tillämpningsområdet för eEDES att fastställas i lagstiftningsförslaget om digitalisering av förfaranden för rättsligt samarbete.

Föreslagen åtgärd	**Av vem?**	**Senast när?**
Stödja medlemsstaterna genom att utveckla och utvidga gemensamma verktyg för digitalisering av gränsöverskridande samarbete i civilrättsliga, handelsrättsliga och straffrättsliga frågor (baserat på arbetet med eEDES).	Kommissionen	2024

3.6. Digital straffrätt

Moderniseringen av digitala verktyg för rättsligt samarbete och informationsutbyte vid brottsutredningar och straffrättsliga förfaranden i hela EU är avgörande med tanke på de föränderliga säkerhetshoten och takten i den tekniska utvecklingen. RIF-byråer/-organ som t.ex. Europeiska åklagarmyndigheten, Eurojust och Europol måste vara lämpligt utrustade för att kunna fullgöra sitt uppdrag, samarbeta med varandra och medlemsstaternas myndigheter och se till de straffrättsliga frågorna samordnas.

Följande åtgärder har fastställts vara de mest brådskande på det straffrättsliga området:

- Bred enighet råder[74] om behovet av att modernisera **Eurojusts ärendehanteringssystem**. Detta måste stöttas ekonomiskt. Kommissionen kommer att försöka stödja Eurojust i detta arbete, bl.a. genom programmet för ett digitalt Europa[75].

[73] Europeiska kommissionen lade fram ett förslag till förordning om e-bevisning i april 2018 (COM (2018) 225 final – 2018/0108 (COD)). Rådet enades om en allmän riktlinje om förordningen vid RIF-rådets möte den 7 december 2018. Förslaget till förordning ingår i förteckningen över prioriterade förslag under behandling i kommissionens arbetsprogram för 2021.

[74] Efter diskussionerna om begreppet ”digital straffrätt” vid RIF-rådets möte i december 2018 inledde kommissionen arbetet med en studie i nära samarbete med Eurojust. I den efterföljande rapporten (14 september 2020) läggs en heltäckande lista över utmaningar som särskilt påverkar de straffrättsliga systemen. I linje med slutsatserna föreslår kommissionen nedan beskrivna konkreta åtgärder.

[75] COM/2018/434 final.

- Genom **sammankopplingar av typen ”träff/ingen träff”**[76] mellan Eurojusts, Europols och Europeiska åklagarmyndighetens ärendehanteringssystem kommer de alltid att vara medvetna om eventuella länkar mellan utredningar eller lagföringsärenden som de arbetar med, i linje med sina respektive mandat. Föreskrifter om dessa sammankopplingar, som gör det möjligt för dessa organisationer att kontrollera om en ”träff” föreligger mellan den information de förfogar över och information från andra EU-byråer och -organ, finns redan i de flesta av de rättsakter genom vilka dessa organisationer inrättas - det viktiga nu är att dessa sammankopplingar fungerar på sätt som föreskrivs i lagstiftningen. Dessutom finns för närvarande inga bestämmelser om träff/ingen träff-kopplingar mellan Europeiska åklagarmyndigheten och Europol. Europols rättsliga ram bör därför ändras i enlighet med detta. Kommissionen kommer att åtgärda detta i förslaget om stärkning av Europols mandat, som ska läggas fram i december 2020.

Rådets beslut om informationsutbyte och samarbete när det gäller **terroristbrott**[77] **och Eurojusts register över terrorismbekämpning** behöver förbättras. Rådets beslut är ett av de få instrument som ålägger medlemsstaterna att utbyta information om sina terrorbekämpningsärenden med Europol och Eurojust, och är därför en hörnsten i dessa byråers arbete för att hjälpa medlemsstaterna att bekämpa terrorism. För att maximera fördelarna måste alla aktörer komma överens om vilken information som ska lämnas och i vilket skede av förfarandet. Samtidigt måste dataskydd och datasäkerhet garanteras i enlighet med brottsbekämpningsdirektivet[78], och Eurojusts register mot terrorism måste integreras på ett säkert sätt i den rättsliga och tekniska ramen. Kommissionen kommer därför att lägga fram ett lagstiftningsförslag om utbyte rörande digital gränsöverskridande terrorism och ringa in möjliga förbättringar av Eurojusts ram för databehandling.

Att bilda en gemensam utredningsgrupp har allmänt konstaterats vara ett av de mest effektiva stegen när en gränsöverskridande utredning ska genomföras. I de gemensamma utredningsgrupperna sammanförs utredare och åklagare från medlemsstater och länder utanför EU, vid behov med stöd av Europol och Eurojust. Effektiviteten skulle kunna förbättras ytterligare med hjälp av en särskild it-miljö som är speciellt anpassad till deras behov. Det skulle förenkla och påskynda samarbetet och möjliggöra gemensamma utredningsgrupper, vilket effektiviserar arbetet, t.ex. med hjälp av kommunikations- och dokument-/bevisförvaringsverktyg och verktyg för utbyte av bevis. Kommissionen avser att lägga fram ett förslag till förordning om en **samarbetsplattform för gemensamma utredningsgrupper**.

Gränsöverskridande digitala utbyten bör också anpassas för att säkerställa **utbyte av stora filer**.

---

[76] En ”träff/ingen träff” involverar minimal data som avslöjar begränsad information och begränsade personuppgifter. Det gör det möjligt för den begärande parten att kontrollera om relevant information om en fysisk person, en enhet eller ett ärende finns i en motparts it-system, utan att den senare behöver avslöja uppgifter utöver ett ”ja, datamatchning föreligger” eller ”nej, våra register innehåller inte någon matchning”.

[77] Rådets beslut 2005/671/RIF av den 20 september 2005 om informationsutbyte och samarbete när det gäller terroristbrott (EUT L 253, 29.9.2005, s. 22).

[78] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF (EUT L 119, 4.5.2016, s. 89).

Rättstillämpare bör kunna **identifiera och länka samman mål**. Både brottsbekämpande och rättsliga myndigheter behöver kunna ta reda på om en viss person redan är under utredning eller håller på att lagföras i en annan medlemsstat. I fråga om utbyte av stora filer (se ovan) har centraliserade och decentraliserade alternativ för denna hantering föreslagits i studien om gränsöverskridande digital straffrätt, med utgångspunkt i redan existerande partiella lösningar. Eventuella åtgärder måste vidtas utan att tillämpliga personuppgiftsskyddsregler överträds.

Föreslagen åtgärd	**Av vem?**	**Senast när?**
Inrättande av ett nytt ärendehanteringssystem för Eurojust inom ramen för programmet ”ett digitalt Europa”	Kommissionen/Eurojust	Från och med första kvartalet 2021
Bildande av en teknisk arbetsgrupp som sammanför kommissionen och RIF-aktörer för att stödja genomförandet av ”träff/ingen träff”-mekanismer mellan berörda byråer	Kommissionen, Eurojust, Europol, Europeiska åklagarmyndigheten, Olaf	Första kvartalet 2021
En bestämmelse om en sammankoppling av typen ”träff/ingen träff” mellan Europeiska åklagarmyndigheten och Europol i Europols rättsliga ram (ska bekräftas senare)	Kommissionen	Fjärde kvartalet 2020
Lagstiftningsförslag angående utbyte om digitala gränsöverskridande terrorismärenden (se kommissionens arbetsprogram för 2021)	Kommissionen	Fjärde kvartalet 2021
Lagstiftningsförslag till förordning om en samarbetsplattform för gemensamma utredningsgrupper (se kommissionens arbetsprogram för 2021)	Kommissionen	Fjärde kvartalet 2021
Plan för delning av stora filer och inrättande av en mekanism för gränsöverskridande kontroll av rättsliga ärenden	Kommissionen	2021

3.7. ”Mitt e-juridikkonto”

I en del medlemsstater har privatpersoner redan nu elektronisk tillgång till olika tjänster som rättsväsendet och den offentliga förvaltningen erbjuder, t.ex. bestyrkta kopior (utdrag ur belastningsregistret vid ansökan om arbete, civilståndsintyg, födelseattest eller testamente).

Sådana tjänster är tidssparande, kan nås var som helst ifrån[79] och finns tillgängliga även i problematiska situationer, t.ex. covid-19-pandemin. Privatpersoner och företag är dock ofta inte helt medvetna om att denna möjlighet finns. Trots att myndigheterna är skyldiga att se till att deras webbplatser och innehåll i dem är tillgängliga för funktionsnedsatta personer är verkligheten den att många av dem fortfarande är hindrade från att använda dem. Kommissionen anser därför att ett ”Mitt e-juridikkonto” bör skapas som ingångspunkt med länkar till tillgängliga nationella tjänster. Detta personliga utrymme bör finnas i e-juridikportalen och handhas i nära samarbete med alla medlemsstater. Verktyget skulle endast

[79] Med förbehåll för lämplig säkerhetsnivå, t.ex. elektronisk identifiering och auktorisation.

vara avsett för rättegångshandlingar som en person, eller dennes juridiska ombud, har rätt att ta del av och/eller erhålla. Det bör inte ge tillgång till alla rättegångshandlingar som rör en person, särskilt handlingar i straffrättsliga förfaranden där en avvägning måste göras mellan utredningssekretessen, den misstänktes/tilltalades rätt till information och brottsoffrets rätt till information och skydd, och där det finns särskilda bestämmelser i EU-lagstiftningen[80].

I ett första steg skulle en heltäckande länksamling kunna läggas ut i e-juridikportalen så att man lättare kommer åt de nationella elektroniska tjänster som domstolsväsendet och berörda offentliga förvaltningar erbjuder. En mer direkt koppling mellan verktyget och de nationella systemen skulle kunna övervägas, så att privatpersoner och företag kan beställa och ta emot handlingar direkt från e-juridikportalen. Detta skulle ge användarna en enhetlig upplevelse av portalen på alla officiella EU-språk, eftersom de nationella systemen ofta är begränsade till landets nationella språk. Målet är inte att ersätta nuvarande eller framtida nationella system.

”Mitt e-juridik-konto” torde också göra tillgången till rättslig prövning lättare i EU:s gränsöverskridande förfaranden, särskilt vid europeiska småmål[81] och europeiska betalningsföreläggande[82]. Det skulle i det sammanhanget ge privatpersoner, företag och deras rättsliga företrädare en åtkomstpunkt på EU-nivå där de kan lämna in ansökningar elektroniskt och kommunicera smidigt med nationella myndigheter. Detta skulle kunna öka användarvänligheten och snabbheten i tillämpningen av instrumenten. För närvarande skickas ansökningarna oftast per post, vilket medför risker och möjliga förseningar.

Föreslagen åtgärd	**Av vem?**	**Senast när?**
Skapa en samling länkar på e-juridikportalen till nationella elektroniska tjänster som rättsväsendet och offentliga förvaltningar erbjuder.	Kommissionen/medlemsstater	2023
Tillhandahålla en åtkomstpunkt på EU-nivå så att privatpersoner och företag kan lämna in ansökningar om europeiska småmål och betalningsförelägganden, och kommunicera elektroniskt med de nationella myndigheterna.	Kommissionen/medlemsstater	2024

3.8. Verktyg för samarbete, samordning och övervakning

Hur läget i digitaliseringshänseende ser ut för rättssystemen återspeglas redan regelbundet i olika övervakningsrutiner, t.ex. resultattavlan för rättskipningen i EU, rapporten om rättsstatsprincipen och den europeiska planeringsterminen. Eftersom flera it-verktyg kommer att vidareutvecklas är det viktigt att de olika instrumenten hänger samman sinsemellan, och att samarbetet med medlemsstaterna och RIF-byråerna blir intimt samt att ytterligare

[80] Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU av den 22 maj 2012 om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden (EUT L 142, 1.6.2012, s. 1). Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU av den 25 oktober 2012 om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF (EUT L 315, 14.11.2012, s. 57).

[81] Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 861/2007 av den 11 juli 2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande (EUT L 199, 31.7.2007, s. 1).

[82] Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1896/2006 av den 12 december 2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande (EUT L 399, 30.12.2006, s. 1).

samordning skapas mellan medlemsstaterna. Kommissionen avser därför fortsatt övervaka utvecklingen av rättssystemens digitalisering och främja samarbetet genom nya initiativ och dessutom se till att regelbunden inventering sker.

Resultattavla för rättskipningen i EU

Resultattavlan för rättskipningen i EU innehåller redan jämförbara uppgifter om olika aspekter av digitaliseringen av de nationella rättssystemen, t.ex. tillgång till och användning av IKT. Kommissionen kommer från och med 2021 att lägga till mer data om digitaliseringen i medlemsstaterna. Detta bör möjliggöra en mer djupgående övervakning av framstegsområden och utmaningar.

Informationsutbyte om nationella digitaliseringsinitiativ

Kommissionen kommer att föreslå medlemsstaterna att ett särskilt avsnitt införs i e-juridikportalen om nationella initiativ som rör digitaliseringen av rättskipningen. Detta kommer att ge en heltäckande översikt över projekten och därigenom stimulera konvergensen.

Ministerforum för digital rättvisa samt regelbunden inventering

Den digitala omställningen pågår och innefattar samarbete med partner på både nationell nivå och EU-nivå. En samordnad strategi som stöd till digitaliseringen och det fortsatta arbetet med alla partner är avgörande och kraftfulla politiska insatser behövs.

År 2021 kommer kommissionen att anordna ett ministerforum för digital rättvisa på nätet, under deltagande av högt uppsatta personer vid EU-institutionerna och viktiga berörda parter. På längre sikt kommer kommissionen att överväga ytterligare former av samarbete och samordning vad gäller digitaliseringen av rättskipningen, eftersom lösningarna måste fungera i praktiken för alla berörda parter. Nationella frågor och EU-frågor som kräver samordning är t.ex. den fortlöpande händelseutvecklingen, planerade insatser, finansieringsmöjligheter på nationell nivå och EU-nivå samt prognoser om framtida teknik. Regelbundna utbyten kommer att öka förståelsen och utbytet av bästa praxis och göra det möjligt att övervaka vilka åtgärder som vidtas, bl.a. de åtgärder som föreslås i föreliggande meddelande.

Föreslagna åtgärder	**Av vem?**	**Senast när?**
Förbättra övervakningen av hur digitaliseringen fortskrider på nationell nivå med hjälp av resultattavlan för rättskipningen i EU	Kommissionen	Från och med 2021
Samla in information från e-juridikportalen om nationella initiativ som rör digitalisering av rättskipningen	Kommissionen/medlemsstater	Från och med första kvartalet 2021
Anordna ett ministerforum för digital rättvisa	Kommissionen, medlemsstater, berörda parter	2021
Regelbunden utvärdering av framstegen med digitaliseringen av rättskipningen	Kommissionen, medlemsstater, berörda parter	Från och med 2021

3.9. Digitaliseringen av rättskipningen – beredskap inför framtiden

Den digitala tekniken utvecklas ständigt. Nya metoder och lösningar för hantering, säkring och utbyte av information dyker upp hela tiden. Denna utveckling påverkar också digitaliseringen av rättskipningen. Utan en tydlig och uppdaterad bild av i vilken riktning utvecklingen rör sig finns risk för att investeringar i digitala rättssystem hamnar fel och inte ger bäst valuta för pengarna. Framväxten av ny teknik innebär dessutom att fortlöpande utvärderingar behövs av de effekter detta ger upphov till, särskilt i fråga om grundläggande rättigheter och dataskydd, vilket framgår av utvecklingen av området artificiell intelligens.

Alla som arbetar med digitaliseringen av rättskipningen måste hålla sig à jour med utvecklingen. Samtliga aktörer bör ha tillgång till regelbunden aktualiserad information så att de kan göra en bedömning ur rättslig, teknisk och budgetmässig synvinkel innan beslut fattas om investeringar och skyddsgarantier. Den betydande forskningskapacitet som finns både i medlemsstaterna och på EU-nivå kan dessutom användas för att undersöka teknikaspekter som är viktiga för samhället i stort, men eftersom detta är av mindre kommersiellt intresse är det fortfarande underutvecklat.

Pågående forsknings- och prognosverksamhet som bedrivs på olika håll, t.ex. vid kommissionens gemensamma forskningscentrum, skulle kunna vara mer fokuserat och verksamheterna samordnas bättre så att alla aspekter av rättskipningens digitalisering får den uppmärksamhet de förtjänar. Synergier bör eftersträvas i arbetet med innovation och framtidsforskning inom ramen för EU:s innovationsnav för inre säkerhet som håller på att inrättas just nu.

Liksom inom många andra politikområden behövs dessutom samarbete inte bara på europeisk nivå utan även med våra internationella partner för att vi på bästa sätt ska kunna utnyttja digitaliseringen för en säkrare och effektivare rättskipning. Brottslingar utnyttjar också digitaliseringens fördelar, vare sig det är genom brottslighet på nätet eller genom att använda digitala verktyg för att begå brott. De har snabbt tagit tillvara nya möjligheter som uppstått till följd av covid-19-krisen. Det är därför av största vikt att rättsliga och brottsbekämpande myndigheter på EU-nivå och inom ramen för internationellt samarbete är utrustade med lämpliga verktyg som ger dem tillgång till den relevanta elektroniska bevisning som krävs för att utredning och lagföring av sådana brott ska kunna ske på effektivt sätt. E-bevispaketet[83] kommer att ge nationella brottsbekämpande och rättsliga myndigheter möjligheten att utfärda europeiska utlämnandeorder och europeiska bevarandeorder för att inhämta digitala bevis från tjänsteleverantörer i samband med brottsutredningar, oavsett var leverantören är etablerad eller hur informationen lagras. Det är viktigt att medlagstiftarna snabbt går vidare med kommissionens förslag. Dessutom måste de pågående förhandlingarna slutföras med våra internationella partner – både de med USA och de som sker inom ramen för ett andra tilläggsprotokoll till Europarådets Budapestkonvention om it-brottslighet.

Föreslagen åtgärd	**Av vem?**	**Senast när?**
Utarbeta ett program tillsammans med det gemensamma forskningscentrumet för övervakning, analys och framtidsforskning	Kommissionen/medlemsstater	Andra kvartalet 2021

[83] Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om europeiska utlämnandeorder och bevarandeorder för elektroniska bevis i straffrättsliga förfaranden, COM/2018/225 final - 2018/0108 (COD), förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om fastställande av harmoniserade bestämmelser för utseende av rättsliga företrädare för insamling av bevisning i straffrättsliga förfaranden COM/2018/226 final - 2018/0107 (COD).

rörande relevant digital teknik inom rättsväsendet.		
Skapa en mekanism i e-juridikportalen för regelbunden rapportering, analys, återkoppling och utbyte av bästa praxis om rättsliga frågor av betydelse för it.	Kommissionen/medlemsstater	Andra kvartalet 2021

4. SLUTSATSER

EU:s satsningar har visserligen redan gett resultat, men data visar att takten måste öka för att det ska gå att utnyttja de moderna digitala verktygens fulla potential, utan att de grundläggande rättigheterna för den skull överträds.

Covid-19-krisen har blottat funktionella problem och risker i rättssystemen som uppstår under exceptionella förhållanden och har framhävt behovet av att stärka rättssystemens motståndskraft över hela EU. Den har å andra sidan har också utlöst ett betydande skifte mot mer digital teknik i vårt samhälle. Med tanke på detta skifte är det viktigt att nya impulser ges åt en övergripande strategi för digitaliseringen av rättskipningen i EU, där samtliga möjligheter utnyttjas parallellt med att tillräckliga skyddsgarantier säkras.